

Toimenpideoite TPA 3/2016 vp

Aino-Kaisa Pekonen vas ym.

Toimenpideoite sähkösiirtomaksujen kohtuullistamisesta

Eduskunnalle

Fortumin myymästä verkosta muodostettu Caruna Oy on ilmoittanut jopa yli 30 %:n kertakorotuksista sähkösiirtohintoihin. Caruna Oy:lla on jakeluverkkoalueet Etelä-, Lounais- ja Länsi-Suomessa, Joensuussa, Koillismaalla sekä Satakunnassa. Sillä on noin 20 prosentin markkinaosuus Suomen paikallisesta sähkösiirrosta.

Hinnankorotukset ovat kohtuuttomia ja kohdistuvat epäoikeudenmukaisesti. Seurauksena kansalaisten epätasa-arvo lisääntyy. Yhteiskunnan perushyödykkeen kallistuminen ei ole kansantalouden, kansalaisten eikä valtiontalouden etu varsinkaan, kun kaikki yhtiöt eivät veronkierron vuoksi juuri maksa veroja Suomeen. Sähkösiirtomaksujen kohtuullistamiseksi ja häiriöttömän sähkönjakelun turvaamiseksi tarvitaan välttämättä muutoksia sekä sähkömarkkinalakiin että valtion omistajapolitiikkaan.

Caruna perustelee ylisuuria siirtomaksujen korotuksia verkkojen parannuksista ja sähkömarkkinalain toimintavarmuusvelvoitteista aiheutuvilla kustannuksilla. Kuitenkin sähkömarkkinalain perusteluissa viitattujen työ- ja elinkeinoministeriön laskelmien mukaan investointien aiheuttama hintojen nousupaine merkitsisi vain 8—10 %:n korotusta jaettuna 15 vuoden siirtymäajalle. Eduskunnan talousvaliokunta myös muutti sähkömarkkinalakiesitystä siten, että investointien aiheuttama hintojen korotus olisi kohtuullinen, kun se jakautuisi 15 vuodelle.

Nyt nähdyt korotukset eivät vastaa lain säätämisen yhteydessä tehtyjä arvioita. Päinvastoin voi epäillä, että korotusten taustalla on yksityisen yhtiön monopoliaseman hyväksikäyttö kuluttajien kustannuksella. Kuluttaja voi kilpailuttaa sähköyhtiönsä, mutta verkkoyhtiötä ei voi vaihtaa. Ainakin korotukset on tehty voimakkaan etupainotteisesti eduskunnan talousvaliokunnan kanta sivuttaen.

Hallituksen on syytä selvittää kaikki mahdolliset keinot syntyneen tilanteen korjaamiseksi. Myös eduskunnan hyväksymässä talousvaliokunnan mietinnössä velvoitetaan Energiavirasto seuraamaan siirtohintojen kehitystä ja hallitus tarvittaessa puuttumaan kohtuuttomiin hinnankorotuksiin.

Yksi mahdollinen keino voisi olla määrittää lailla siirtomaksujen korotusten enimmäismäärä, jota suurempaa korotusta ei saisi kerralla tehdä. Sähkösiirron hinnankorotukset ovat osoittaneet, että verkkoyhtiöiden hinnoittelua on välttämättä valvottava, erityisesti jos ne ovat yksityisessä omistuksessa. Vuonna 2013 voimaan tulleessa laissa määriteltiin, että Energiavirasto valvoo siirtohinnoittelua neljän vuoden välein. Valvontakausi on juuri päättynyt, eli seuraava mahdollisuus Ener-

Toimenpideoite TPA 3/2016 vp

giaviraston valvontatoimenpiteisiin on vasta vajaan neljän vuoden päästä. Valvonta ei saa olla näin jäykästi ennalta määritelty. Valvontajaksoa on joko lyhennettävä tai on oltava mahdollisuus puuttua hinnoitteluun myös valvontajakson aikana.

Energiaviraston tulee myös rajoittaa ylisuuria voittoja. Korkeiden tuotto-odotusten salliminen nostaa hintoja, kun verkkoyhtiö on paikallinen monopoli. Lisäksi aggressiivisen verosuunnittelun avulla kansainväliset yhtiöt voivat kiertää säädöksiä. Samalla ne käytännössä voivat jättää verot maksamatta Suomeen, kuten on myös Carunan kohdalla nähty. Tällainen veronkierto on estettävä.

Olisi lisäksi syytä pohtia, ovatko nykyisen lainsäädännön mukaiset vaatimukset verkkoyhtiöille ylimitoitettuja ja sitä myötä tarpeettoman suuria kustannuksia tuottavia. Pitäisi uudelleen arvioida, onko esimerkiksi maakaapelointi kaikkialla tarpeen ja ovatko verkkojen vaatimukset ylimitoitettuja erityisesti haja-asutusalueilla. Huoltovarmuusnäkökulmia ei sovi unohtaa, mutta on syytä pohtia, voisiko vaatimuksia tarkistamalla välttää mahdollisia yhtiöiden ylimitoitettuja investointisuunnitelmia.

Yhteiskunnan perusinfrastruktuuri, mukaan lukien sähköverkot, on mielletävä strategiseksi omistukseksi, jonka on oltava yhteiskunnan hallinnassa ja mielellään myös julkisessa omistuksessa. Sähkö on kaikille suomalaisille välttämätön perushyödyke, jonka hinnankorotus vaikuttaa ihmisten jokapäiväiseen elämään, tulonjakoon ja alueelliseen tasa-arvoon. Sähköverkot ovat yhteiskunnan kannalta tärkeä strateginen omistus samoin kuin esimerkiksi tiestö ja vesihuolto. Ei ole järkevää, että monopoliluonteinen ja yhteiskunnallisesti tärkeä sähköverkkotoiminta on ulkomaisen yksityisen sijoitusyhtiön omistuksessa. Monopoliluonteensa vuoksi olisi parasta, että sähköverkot olisivat julkisessa omistuksessa. On vaikea estää ylisuurten voittojen keräämistä, jos sähköverkot ovat yksityisessä omistuksessa. Huonoja kokemuksia julkisen palvelun yksityistämisen yhteydestä syntyneestä määräävästä markkina-asemasta on saatu sähköverkkojen lisäksi esimerkiksi tv-jakelutekniikasta.

Fortumin sähköverkkojen yksityistämisestä päätettiin joulukuussa 2013 hallituksen talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa. Vasemmistoliiton esitys sähköverkkojen säilyttämisestä yhteiskunnan omistuksessa ei valitettavasti saanut kannatusta muilta silloisilta hallituspuolueilta. Sähköverkkojen myymisen huonot vaikutukset ovat nyt valitettavasti nähtävillä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sähkönsiirron hintojen kohtuullistamiseksi. Verkkoyhtiöiden hinnoittelun valvontaa on tehostettava ja joustavoitettava, ja kohtuuttomat hinnankorotukset on estettävä. Mahdollisia keinoja ovat hinnankorotuskatto, Energiaviraston valvonta-jakson joustavoittaminen, voittojen rajoittaminen, hintojen tasaaminen maan eri alueiden välillä ja eduskunnan edellyttämän 15 vuoden siirtymäajan täysi noudattaminen sekä verkkoyhtiöiden tiukempi valvonta. Julkisen palvelun yksityistäminen ei saa johtaa monopoliaseman väärinkäyttöön. Verkkoyhtiöiden harjoittama veronkierto on estettävä. Jos asioiden tilaan ei saada korjausta, on harkittava sähköverkkojen palauttamista julkiseen omistukseen.

Toimenpidealoite TPA 3/2016 vp

Helsingissä 3.2.2016

Aino-Kaisa Pekonen vas
Li Andersson vas
Matti Semi vas
Kari Uotila vas
Annika Lapintie vas
Katja Hänninen vas
Hanna Sarkkinen vas
Paavo Arhinmäki vas
Silvia Modig vas
Jari Myllykoski vas
Markus Mustajärvi vas